

7.0R.XV.3.255.

8 дечр 1.5.21
Издательский отдел Зырянотдела Наркомнаца. 1921

„Муыв конöрјас, öгувчöј!“

Рочмуывса Сöветјас
Федератива (Öтласа) Сотсіал Республика-
лөн

ЗАКОНПУКТАС.
(КОНСТИТУЦИЯ.)

Сыктив карса Коми ныга лезан ин.
1921 во.

Устьесольск. Р. В. II. 3000 экземпляров.

Коми-3
3-2579

Рочмуывса Сöветјаслөн Федератива (Отласа) Сотсиал Республіка.

„Муыв коңерјас, öтүтчöј!“

Рочмуывса Сöветјас Федератива (Отласа) Сотсиал Республікалөн

Законпуктас.

5-öд Ставрочмуывса Сöветјас С'јездлөн шуöm 10-öд лунö јул тöлыгын 1918-öд воö.

3-öд Ставрочмуывса Сöветјас С'езд вылын январ тöлыгын 1918-öд воö лöсöдöм „ужалыс јöзöс дор-јан права“ i 5-öд Ставрочмуывса Сöветјас С'језд вылын шуöm Республіка Закон панан јылыс лöбны Рочмуывса Сöветјас Отласа Сотсиал Республікалы Законпуктас.

Тажö Законпуктас пöртсö оломö (лыффысö збыльöн) „С. Ш. I. К-т газет“ пыр гижöмөн јуöртöм мыгт. Мед тајö разöдöма (јöзöдöма) вöлi быд меставывса Сöвет властјасөн i ласкаломa гижöдсö быд Сöвет власт уж керан iнын, јöзлы тыдалан iнö.

5-öд Ставрочмуывса Сöвет С'језд шöктö-јöзöс Велöдан Комиссаріатöс сiзи: мед-пö быд школаын, Республіка пасталаыс, вöлi велöдöма тајö Законпуктасö.

Инд. № 4023

Возра жукöd.-

Ужалыг јѳзѳс дорјан права.

I

(Ὅτι τοῦ).

1) Роч муын öнiгaн пукоь Рабочей-Креотана Сöветжаслөн Республика. Став влагтыс каржасын ij öiktжасын (шöржасын —доржасын) најö Сöвет кiйн.

2) Тајо Сöзетса Республика лоö бурöн лööдчöм
Роч јöзлöн мукöд јöзкöд, сјјö ным улын олыöјаскöд,
öтүв олöм вылö.

II

 $(\text{Mod } \text{top}).$

3) Мед ыжыд мор Республикалөн тудёма: бы-
рöдны мувылыс эскөдөм-нартитөм мортөс мөд мор-
төн, эикөз дурөдны жөзөс жүкөмыс гырыгө—поснйө
(лептөм—кезөвтөм), мед ез вөв му вылын даг ужалөм
согыгас, даг вөчөм новлыгас. Личкыны нартитыгасөс:
мед најө ез вермыны бөр кыпөдчыны; шыжөдны—кы-
пөдны конөр ужалыс жөзөс Став мувыгыс мича-гажаа
бур олөм вылө өтүвтны. Сы понда 3-өд Ставрочму-
вывса Рабочей-Крестана Советяслөн С'езд вөчис таэи:

а) бырөдны өтка мортлыг уна віз-муон владайтөм.
(став віз-муыс лыффыё ставжөзыслөн өтласа),

Сы вöсна вiз-му мырдыгсö öтка кiыг i гетчö
ужалыг вiз-му дорын мыргыг жöзлы öтмындаөн жүкөмөн
пöлзүчөм вилö.

б) Став вөр-вайс, гырыс ужалан кӧлү (машина-
на-яс), помещик овмӧс-яс і мукӧд сещӧм тор-яс петӧны
став іӧз ым-вылӧ.

в) Став пабрыкыс, заводыс, корт туяс і мукд гырыс тор бостчэ отка кыс (пабрыкант ордэо) і петкдчэ рабочей јдз кд, ме ез вермычы најо бара важ моз сені ужалыдлыг вын-ебс пычкыны.

г) Капіталлыг (деңгалыг) власт му вылыг уокд-
дөмла, сылыг ебөс бырөдөм вөсна 3-өд С'jezd Сөвет

правітєльствоуыг лөгөдөм закон ужјөзүг кыз ордчыны, кодөс вөчлөмө важ сар дырга правітєльство мукөд Госудадствокөд.

д) Став банкыс, коді ем өтка морт кын петө Республіка ым вылө мед өдјөжык мездыны ужалыг јөзлы капітал влагт улыг,

е) Јөз трудөн олыгјасөс бырөдөм вөсна і буржык нога уж јукөм понда, өнїгө лөгөдчө быдөнөс мырдөн уж вылө щөктан Закон; мед быдөн пөткөдчїс ас зїл — луннас, ез јөз кі пыр кокнїджыка олөмөн,

ж) Мед ужалыг јөзлөн влагт Һеммас, мед оз вермыны бара озыр јөз кыпөдчыны і мырффыны бөр сїјө влагтсө ужалыг јөз кыг, сы понда лөгөдчө Закон — ужалыг јөзөс вооружїтны, лөгөдны рабочеј-крестьяна пөвсыг Краснеј Арміја, а озыр јөз кыг оружјө мырффыны.

III

(Көймөд тор).

4) Капітал чабыр улыг вын мырффөм понда, сарјаслыг влагт ускөдөм вөсна, кодјас тајө мувыг вөвлытөм војнаөн сымында лов бөстїсны, жүгөдїсны јөз—3-өд Сїезд шуїс ордчыны і торкны Государство кост гуса лөгөдчөм договорјасыг, кыз мыј позө өдјөжык оорнї панны рабочеј-крестьянакөд, мїжанкөд тышкаган государствојасын і напыр дүгөдны, понавны војнасө Һекущөм места бөсттөг, Һекущөм дон вештытөг, а кык костас олыг јөзјассө мездыны.

5) Сы куза 3-өд Стр. Сөв. сїезд шуїс: еновтчыны Һеморт ногса політікаыг, кущөмөс гырыг јон государствојас нуөдөны пемыд јөза мујаскөд, еща јөза олыгјаскөд, кодјас ыжыд тујын олөмөн, кыз мыј вермөны, поснї јөзөс Һескөдөны, пычкөны налыг мед бөрја сөзсө, уна мїлльон мортөс аслыныс ужөдөмөн, оз төждыны на вөсна. Медтыкө асланыс государствоныс јон да озыр вөлі.

6) 3-өд Сїезд ошкө Сөвет Правітєльствоуыг політіка нуөдөм мукөд јөзкөд рөч ым улын олыгјаскөд

(Пінландіја торјөдөм, Персіяны војска петкөдөм, Ар-
меніялы вөла сетөм і м. т.).

IV

(Нолөд тор).

7) 3-өд Ставрчм. Сөв. С'језд шуїс сеса, мыј өніја дырји, кор ужалыс јөз вермасө, бөгтө аслас кіө власт, оз поң леңны буржујасөс некуйтчө, некущөм мыжа уж вылө сібөдны... Став властыс мед вөлі ужалыс јөз кыын і наөн бөрјөм рабочеј-крестана сөветјас ордын.

8) Мед вөлі Роч јөзлөн лучкі бурөн вөчөма өтувчөм мукөд посчі јөзкөд сіјө ным улын олысјаскөд, мед ескө јонжык, зумыджык вөлі јітөд ужалыс јөзлөн. Сы понда—мездыны најөс Роч јөз бердыс, сетны вөла төдөдны аснысө, сесга жуавны: вермасны оз најө Роч јөзкөд щөщ өтлаын овны і кущөм ногөн өтлаысны-кө лөсөдчыны: јітчыны зікөң өті закон улө, өті правітельство улө, алі мыј—сурөөн сөмын өтувчыны. Вермасны-кө гашкө зікөң торјөдчасны аслыныс і лөсөдасны ас костаныс правітельство, законјас, аслыныс республика востасны. Сетчө налы тащөм праваыс Роч Республикасан сещөм условјөөн, мед најө посчі Республикассө вөлі лөсөдөма ужалыс гөл јөзөн, Рабочеј-Крестанаөн, аскежаныс, нартітысјастөг—буржујастөг.

Мөд јукөд.

**Рочмуывса Сөветјас өтласа Сотсіал Республика
Законпуктас јылыс гөгөрвөдөм.**

V

(Вітөд тор).

9) Мед воңча ужыс Р. С. Ф. С. Р-лөн өні олөм ног вежігөн—пуктыны чорыда ужалыс јөзлыс кі став вылас (карјасын-ө, сіктјасын), петкөдлыны асгыныс вын Рабочеј-Крестана Сөветјаслыс власт, мед вөлі гөгөр пастала јонтө, лічкө-пычөдө буржујасөс, мед ез вөв дасөс војыс, јөз өылі вывті ветлыс, мед вөлі бур

олѡм, код ногѡн аз вѡв озыр нѣ гол, ыжыд нѣ зѡла, нарѣтыг нѣ нарѣтѡма.

10) Рѡч му Республѣка лѡѡ ас вѡлаыг ѡтлааѡм став ужалыг јѡзлѡн. Став властѡ Республѣка паѡталаыс кутѡ ужалыг јѡз ас кѣас карса сѡветјас пыр ѡтщѡш ѡѣтса сѡветјаскѡд.

11) Сѡветјас, сещѡм ѣнын, кѡнѣ олѡм јѡзыслѡн мѡд ногсажык (ас гѡрнѣа-лѣ мылѣ), сещѡм сѡветјас вермѡны чукѡртчыны—кѡтырчыны ѡтѣлаѡ автоном областувса Сојузјасѡ, кодјас журын сулалѡны чукѡра-сѡвет с'јездјас. Сещѡм автоном областувса Сојузјас пырѡны ѣјѣтчѡны Рѡчмуывса сѡветјас—ѡтласа Соѡѣиал Республѣка берѡѡ сѣѣ, кыѣ шуѡ 8-ѡд пункт.

12) Јурнуѡдан властѡ Р. С. Ф. С. Р.-ын кутѡ ставрѡчмуывса сѡветјаслѡн С'језд, а сѣѡ кѡстјасас Ставрѡм Ш. І. К.-ѣ.

13) Ужалыг пемыд јѡзѡс мездѡм вѡсна релѣѣјаѡн зугѡмыг, налы тыр вѡла сѡтѡм понѡа—вѣчко (вера) торјѡдчѡ госуѡарство власт берѡыг ѣ школа вѣчкоыг мездыгѡѡ; ѡшкыны—ѡмѡлтны кѡт кущѡм релѣѣја сѡтчѡ права быд граждѡнны.

14) Сѡтчѡ вѡла ужалыг јѡзлы сѡрнѣтны—вѣставны агыныс дум. Р.С.Ф.С.Р. мездѡ капѣтал власт улыг печѡтајчан кѡлуј (машѣнајас, гумагајас ѣ м. т.) ѣ сѡтчѡ ставыс раѡѡчеј—крѡстѡна кѣѡ мед најѡ вермасны гѣжавны гаѡетјас, кнѣгајас ас кѡлѡм сѡртѣ ѣ разѡдны быѡлаѡ.

15) Ужалыг јѡзлы Р.С.Ф.С.Р. сѡтѡ правѡ кор кѡлѡ чукѡрчыны собраннѡјас вылѡ, ѡтлаагны мѣѣнгјас вылѡ ѣ м. т.; сѡтѡ најѡ кѣѡ став чукѡрчан керкајас кор налы ковмас.

16) Озырјаслыг еѡномѣја ѣ пѡлѣѣѣка власт ускѡдѡм мыгѣ бырѡ ѡнѣ пыкѡд буржујаслѡн, раѡѡчеј-крѡстѡнаѡс панѡвтѡм сојузјасѡ, арѡельјасѡ ѡтувѡмыг. Р. С. Ф. С. Р.: ѡнѣ ѡтсѡлѡ раѡѡчеј-крѡстѡнаѡс быд ногѡн мед најѡ вермасны арѡельтчыны кѡт кущѡм ѡтласа уж вылѡ.

17) Мед ужалыг јѡз вермас велѡдчыны, мед налы вѡлѣ вѡгса быѡлаѡ туј—Р.С.Ф.С.Р. пуктѡ сѣѡ ыжыд

мог пыддi аслыс-сетны рабочеј-крестаналы тирмѡ велѡдчѡм, кыз мыј позѡ уна тѡдны налы. Сы понда школајас ставыс налы вогса, мед улыганыс да мед выліѡзыс, некущѡм дон богттѡг велѡдчѡмыс.

18) Р.С.Ф.С.Р. шуѡ, мыј ужавны-пѡ колѡ быд мортлы Республикаын, мырѡм-пѡ уж дінын мед быдѡнлы вѡлі інмѡ. Сы понда Республика аслас гражданагы возыв вiстало: „Kod-пѡ оз ужав, сiјѡ пѡ оз оој!“

19) Октабдыроа рабочеј-крестаналыс революцiаѡс вiѡм-дорјѡм понда, мед сiјѡс некод ез вермы бѡр бѡрiнтны i важсѡ бергѡдны, сы куза лѡгѡдчѡ закон: быд гражданагы Республикаын нуны војна вывса служба, дорјыны ас Сотсiал Республика.

Революцiја ѡружјѡн дорјыны вермѡны сѡмын ужалыс јѡз. Озыр јѡзѡс Рабочеј-крестана власт лыдѡфѡ шогмытѡмѡн. Сы понда i оз сет ѡружјѡ најѡ кiѡ.

20) Мѡдѡс морт пыддi пунктѡм куза, ужалыс јѡз Рѡчмуывса Республикаын, лѡѡ овны ужалыс јѡзѡс мукѡд государствоыс сiѡжѡ, кызi ас јѡзлы. Сещѡмжѡ правајас сетѡ, быд уж вылѡ гiбѡдѡ ѡтмоза гiжѡм мыгi Рѡчмуывса Республикаын овны.

21) Р.С.Ф.С.Р. сетѡ право овны ас му вылас пыш-јыѡјаслы мукѡд муыс политiкаыс ѡескѡдѡм јѡзлы.

22) Ѳткодѡ правајас сетѡма быд гражданынлы Республикаын, нiнѡм ѡмѡлттѡг најѡ-чужѡм, горнi, рѡд—вуж кеѡвттѡг. Сы куза Р.С.Ф.С.Р. закон шуѡ: мед-пѡ ез вѡв некодѡс торја лептѡм нi ѡмѡлтѡм, нi нѡмѡн ѡескѡдѡм поснi котыра јѡзјасѡс Рѡчмуывса Республика нiм улын олысјасѡс.

23) Ъоннас тѡждысѡмла ужалыс јѡз вѡсна Р.С.Ф.С.Р. кодлыкѡ сетлѡм торја право ѡтка мортјаслы, лiбѡ кущѡмкѡ чукѡрлы.—Сiјѡ правосѡ бѡр мырѡфѡ, кор адѡ-налыс мѡдарѡ кыскѡм, лѡктор революцiјагы вѡчѡм.

Кожмод жунд.

Конструкция Совет властлөн.

А. Журнудан власт дөөдөм.

VI

(Квайтд тор.)

Ставрочмуывса Рабоче-Крестана—Казак—Красној Армия Советјас Сјезд жылыг.

24) Ставрочмуывса Советјаслөн Сјезд лоо журнадан власт Рочмуывса Советјаслөн. Отласа Сотсиал Республикаын.

25) Ставрочмуывса Сөв. Сјезд чукормо (лоо) бөржөм жөзжасыг: а) Карса-советјасоан ыстыгө 1 депутат 25 гурс бөржыс пөвсыг, б) губернаувса Сјезд Советјасоан ыстыгө 1 депутат 125 гурс олыг морт выло.

1. Озко губернаувса Сјезд вежав ставрочмуывса Сјезд воэвыло, секи депутатјас ыстыгөны вежыда уезд Карувса Сјезд выган.

2. Ставрочмуывса Сјезд воэвылынкө лөгало областувса сјезд, депутатјас ыстыгөны вежыда сеган.

26) Ставрочмуывса Советјас Сјездос чукөртө Ставрочмуывса Шорса Исполнительној Комитет кыкыг вөчөмөн во пын.

27) Ödjö выло Ставрочмуывса Сјезд чукөртө Ст. Ш. I. Ком-он либө Советјас щөктөмөн кодјас улын жөзыс $\frac{1}{2}$ (кожмод) жукөмыс лыффыгө ставреспубликасыг.

28) Ставрочмуывса Сөв. Сјезд бөржө С.Ш. I. К-ос, көні шленыс мед ез вөв 200 мортыг уна.

29) Стрчм. Ш. I. К-т мыжа Стрчм Сөв Сјезд воэын.

30) Стрчм. Сјездјас Костын мед ыжыд влаотөн лыффыгө Республикаас С. Ш. I. К-т.

VII

(Сізімбд тор).

Ставрочмуывса Шөр Ісполнѣтельнѣй Комітет жылыс.

31) С. Ш. І. К. лоѣ медга ыжыд закон лѣсбдыс, індагы і візбдыс став Р. С. Ф. С. Р. пасталаыс.

32) С. Ш. І. К. уж тудѣ (нуѣдѣ) кодарѣ муины Рабочей-Крестана Правітельстволы і став Сѣветјас власт кутысјаслы Республікаын, ѣтувтѣ најѣ і лѣсбдѣ ужсѣ, мед фекрет серті вѣлі мунѣ, візбдѣ, —кычі олѣм лѣсбдѣны Сѣветса Законпуктас серті, Ставрочмуывса Сѣв. С'језд шуѣм ногѣн.

33) С. Ш. І. К. відлалѣ і пуктѣ асыс шуѣм фекретјас вылѣ Народнѣй Коміссарјас Сѣвет вылын лѣсбдѣмѣ, сізжѣ і асгаыс лѣзалѣ фекретјас.

34) С. Ш. І. К. чукѣртѣ Ст. Сѣв. С'језд код во-зын вісталѣ аслас уж керѣм жылыс, полѣтка нуѣдѣм жылыс і мукѣд тор жылыс.

35) С. Ш. І. К. торјѣдѣ ас костѣыс Сѣвет Народнѣй Коміссарјаслыс уж нуѣдѣм вылѣ Р. С. Ф. С. Р.-ыс Коміссаріатјасѣ і ѣтделјасѣ.

36) С. Ш. І. К. шленјасыс ужалѣны Коміссарјатјасын лѣбѣ торја ужјас С. Ш. І. К.-лыс керѣны.

VIII

(Кѣкјамысѣд тор).

Народнѣй Коміссарјас Сѣвет жылыс.

37) Народнѣй Коміссарјас Сѣветлы сетчѣ лѣсбдѣны став ужсѣ Республіка пасталаыс і ужалѣмсѣ ве-кѣдлыны.

38) Сы понда Нар. Ком. Сѣв. лѣзалѣ фекретјас нарадѣтѣмјас (тудан торјас), старајтѣ лѣсбдѣны ужсѣ, кыч мыј поѣ суга нуѣдѣны Республікаас.

39) Став вѣчѣмјассѣ, шуѣмјассѣ асыс Нар. Ком. Сѣв. пырыг-пыр вісталѣ С. Ш. І. К.-тлы.

40) С. Ш. І. К. вермѣ вежны і дугѣдны быд вѣчѣм ілі шуѣм Нар. Ком. Сѣв.-лыс.

41) Гырыс торјас вöчöм-шүөм Нар. Ком. Сöв-лыс полiтика жылыс вайбдчö С. Ш. I. К. шүөм былö.

Прiм. Сещöм торјас, кодöс ödjö колö вöчны (олöмö пöртны), секi Нар. Ком. Сöв. вермö ачыс. вескыда.

42) Нар. Ком. Сöветыс шленјас сулалöны јур пыдфi, быдöн асланыс Комиссариатјас вылын.

43) Народнöј Комиссариатыс лöгöдчö ставыс 17,— со кушöмјас:

- а) Мукöд јöз государствокöд олöм могыс;
- б) Војна жылыс;
- в) Ва туј жылыс;
- г) Ас кост Республика пышкын олöм жылыс;
- д) Суд (права) жылыс;
- е) Уж јукöм жылыс;
- ж) Вердöм—үдöм, тöждыгöм могыс;
- з) Јöзöс велöдöм жылыс;
- i) Пошта—телеграф жылыс;
- к) Мукöд горныа јöзлы олöм лöгöдöм могыс;
- л) Казна (фенга) ем жылыс;
- м) Ветлан-мунан тујјас жылыс;
- н) Biз-му, вөр-ва жылыс;
- о) Ем-бурөн вежласöм могыс (нöбасöм-вузасöм);
- п) Јöзлы гојан-колан могыс;
- р) Контроль (ужлы) лöгöдöм жылыс;
- с) Зонвија олöм могыс;
- т) Став ем-бур, овмöс лöгöдöм могыс Сöвет.

44) Быд Нар. Комиссар дiнö, сiјö јур нуöдан улö лöгöдчö коллегiја (чукөрөн öтлаын шүөм), шленјассö сетчö бөрјö Нар. Ком. Сöвет.

45) Народнöј Комиссар вермö öтнас ас кe-жас вöчавны быд тор жылыс, мыi iнмö сiјö ужјасöз-могјасöз, сeсa бөр вылас вiсталö коллегiјалы аслас керöм жылыс. Озкö артмöтчы коллегiја Нар. Комиссаркöд, сiјö оз дүгöд воцö вöчöмыс Комиссарöс. Сек сетö коллегiја воцö вiдлавны Нар. Ком. Сöветö илi С. Ш. I. Ком-тö. Сiзжö воцö вермö сетны быд шлен коллегiјаыс.

46) Нар. Ком-лөн Сöвет мыжа Ст. Сöв. Сјезд воцын i С. Ш. I. К-т воцын.

47) Нар. Ком-јас i Коллегiјас Комиссариатјас

бердын мыжаѡс Нар. Ком. Сѡв. воѡын і С. Ш. І. К. воѡын.

48) Народнѡј Коміссар нѡмѡн вермѡны шуыны сѡмын шленјас Нар. Ком. Сѡветыѡ, ғырыѡ мыжа уж нуѡдыѡјас Р. С. Ф. С. Р. Мукѡдлы некѡдлы сѡвет власт кутыѡјаслы оз поз шуыны сѡјѡ нѡмнас.

IX

(ѡкмысѡд тор).

Нуѡѡм ужјас вермѡны вѡчны Ст. Сѡв-лѡн Сјезд і Ст. Ш. І. Ком-т.

49) Стрчмѡ, Сѡв. Сјездлѡн і сѡјѡ Ісполнѡтельнѡј Ком-лѡн керан ужыс став ғырыѡ торјас Республікаын сешѡмѡѡ:

а) Р. С. Ф. С. Р-лыѡ Законпуктас вѡдлавны, ков-мас-кѡ вежны куѡѡмкѡ торјас сетыѡ ілі сѡдтыны мыјаскѡ сетчѡ.

б) Нуѡѡѡ став полѡѡікасѡ Республіка пыщкыѡ і ортсы мукѡд Госуѡарствѡкѡд;

в) Лѡѡѡѡѡ, вежлалѡ су (гранѡтса) Республікаыѡ, лѡѡѡ петкѡѡѡ (торјѡѡѡ) куѡѡмкѡ інјас (местајаѡ), ілі сылыѡ права куѡѡмкѡ тор вылѡ мѡдлы сетѡ;

г) Лѡѡѡдлѡ су (гранѡтса) ѡбластувса сојузјаслы, Р. С. Ф. С. Р. берѡѡ јѡтчыѡјаслы, сѡјѡѡ дугѡѡѡ на кѡстыѡ зык-пѡн мыјкѡ јылыѡ;

д) Вылыѡ-вылѡ јѡтчыѡјасѡс Р. С. Ф. С. Р. мукѡд јѡз кѡтырјасѡс бѡстѡ ас дѡнас, сѡјѡѡ кор петѡны (тор-јѡѡѡны) Республіка бердыѡ, најѡс мездѡ,—јукѡ;

е) Лѡѡѡѡѡ—јуклѡ буржыкнѡгѡн справѡѡѡм вылѡ ѡбластувса Сојузјаслы су;

ж) Лѡѡѡѡны—вежлавны Республікаыѡ мерајтчан кѡлуј (сѡкта, куѡѡ, феңга лыд нѡм і м. т.) буржык вылѡ;

з) Горнѡтны мукѡд госуѡарствѡјаскѡд вѡјна кыпѡѡѡм, дугѡѡѡм јылыѡ;

і) Уждыѡѡм јылыѡ Республікалы кѡдлыскѡ, лѡѡѡѡны ем—бурѡн вежласѡм мукѡд Госуѡарствѡкѡд.

сізжө фенгаон лөөдчөм жылы;

к) Короны туужас, кыжжык лөөдны өвмөс (көзайство) Республикаын і мукөд ем-бур колан торјас вөчавны;

л) Бјуджөт Республикалы лөөдөм вылө бөрја кыв шуө.

м) Лөөдалө налогјас, вотјас, кодлы мыј мынтыны Республикаын;

о) Лөзалө Законјас кызі лөөдны суд, нуөдны сіјө—гражданскөј, уголовнөј і м. т.

п) Пукталө, чөвталө шленјасөс Нар. Ком. Сөветы, пуктө журнуөдыгөс сетчө;

р) Лөөдө фекретјас кушөм правајасөн почө овны мукөд му вывса јөзлы Р. С. Ф. С. Р. му вылын;

с) Вермө право вөчны амнистіја.

50) Тајө ужјас кыңа—Ст. Сөв. Сјездлы і С. Ш. І. К-тө пырөны і мукөд ужјас, кодөс лыфөдөны асөрыныс мөгөн.

51) Төрја ужјас Ст. Сөв. Сјездлөн:

а) Лөөдны, сөдтавыны, вежлавны Сөветса Законпуктас;

б) Лөөдчыны мукөд государствокөд мір жылыг.

52) Ужјас, кодјасөс Індаләма і статјаын „в“ і „з“ пунктын, вермө вөчны С. Ш. І. К. сек, кор оз поч чукөртны Ст. Сөв. Сјезд.

Б. Сөвет власт лөөдөм места вылын.

X.

(дасөд тор.)

Сөвет сјезд жылыг.

53) Сөвет сјездјас вөчгөны:

а) **Областувса**—Карса сөветјасыг і карувса (ујезд) Сјездјасыг, тазі арталөмөн: 25 сурс морт піыг мөдөдчө 1 депутат, а карјасыг 5 сурс піыг 1 депутат, мед сөмын ез вөв 500 депутатыг уна областулыг, а Губернаувса Сјездкө лөгалө Областувса Сјезд воэвылас,

секи Губерѣаууса сјезд вылыг ыстыгг сы мында жѡ, лыдѡн.

б) Губерѣаууса—Карса Сѡветјасыг і вѡлѡстувса сједјасыг; 10 сурс пѣыг бѡрјыгг 1 депутат, а карјасыг 1 депутат 2 сурс бѡрјыг пѣыг (300 депутатыг уна мед ез вѡв). Воѡвыласкѡ лѡгалѡ карувса Сѡв. Сјезд, секи бѡрјыггг ыстыгг карувса сјезд вывган сјѡ жѡ лыдѡн.

в) Карувса (ујезд)—Вѡлѡстса (гѡктса) Сѡветјасыг 1 депутат 1 сурс морт пѣыг (300-ыг уна мед ез вѡв карулыг.)

г) Вѡлѡстувса—Гѡктса Сѡветјасыг Вѡлѡст пагтагыс 1 депутатѡн 10-шленпѣыг быд гѡктса Сѡветыг.

1. Прим. Карувса Сјездјас. вылын щѡщ пукалѡны депутатјас карса Сѡветјасыг, кѡнѡ јѡзыг оз пет 10 сурсыг; вѡлѡстувса (гѡктса) сѡветјас, кѡнѡ јѡзыс ещажык 1 сурсыг—ѡтыласѡны і бѡрјѡны депутатјасѡс ѡтув карувса Сјезд вылѡ.

2) Примеч. Гѡктса Сѡветјас, кѡнѡ шленыс ещѡ 10-ыг, ыстѡны вѡлѡстувса Сјезд вылѡ 1 депутатѡн.

54) Сѡветјасѡс Сјезд вылѡ чукѡртѡ Испол. Ком-т асनावокнас ілі Сѡветјас щѡктѡм куѡа, кодјас улын јѡзыс ($\frac{1}{3}$) кѡймѡд јукѡныс угѡ вѡлѡст пагтагыс; чукѡртчѡ сјездјас—областувса 2-ыг во пѣын,—Губерѣаууса да карувса ѡтчѡд кујѡм тѡлыг пѣын, Вѡлѡстувса быд тѡлыгын.

55) Сѡветјас С'езд (областувса, Губерѣаууса, Карувса, Вѡлѡстувса) бѡрјѡ Исполнительнѡј комѡтет, шленлыдыс кодјасын мед ез вѡв:

а) Областын губерѣаын 25-ыг уна;

б) Карулын 20-ыг уна;

в) Вѡлѡстын 10-ыг уна.

Исполнительнѡј Комѡтет мыжа сјѡ бѡрјыг Сјезд воѡас.

56) Аслас су пыщкас Сѡвет Сјезд (областувса, губерѣаууса, карувса, Вѡлѡстувса) лѡ мед ыжыд властужјас керѡмыг, а сјездјас чукѡртчылѡм кѡстас Исполнительнѡј комѡтет најѡлѡн.

XI.

(дас өткөд тор.)

депутат Сөветјас јылыг.

57) депутат Сөветјас јылыг:

а) Карјасын—(арталөмөн) 1 депутат быд гурс (1000) морт пйыг, но шленыс сені мед ез вөв 50-ыг еща а 1000-ыг уна.

б) Сіктјасын—(вічкодорјасын, феревнајасын, пө-чінөкјасын; Карјасын, көні јөзыс еща-жык 10000-ыг) арталөмөн 1 депутат 100 морт пйыг. Мед 3-ыг еща а 50-ыг уна депутат ез вөв быд сікт вылө.

депутатјас бөрјысөны 3 толыг кежө.

Прім.: Сещөм сіктјасын, көні позө вөчны став јөзыслы өтілаө чукөртчөмөн, сені вөчөны вес-кыда асныс, некушөм Сөвет бөрјытөг,

58) Быд лунга уж керны депутат Сөвет бөрјө вст костыс Ісполнїтельнөј Комїтет, көн шленыс мед ез вөв 5-ыг уна сіктјасын, а карјасын 1 быд 50 депутат вылө. Мед сөмын 3-ыг еща ез вөв і 15-ыг уна некөн (Пітер-Мөскува 40-ыг уна оз). Ісполнїтельнөј Комїтет мыжа сіјө бөрјыг Сөвет воңын.

59) депутат Сөветөс чукөртө Іспол. Ком-т асна-вөкнас, сөсса-жын депутатыс-кө щөктыны кутас: кар-јасын колө лоны быд вежөнын отчыд ілі унжыкыг, сіктјасын—кыкыг ілі унжыкыг.

60) Став властыс Сөветјаслөн аслас су пыщкас-ас кіас; сізжө ыжыд 57-өд §-ын казтылөм өтчукөрө чукөрчылөм посныдік сіктјаслөн.

XII

(дас кыкөд тор.)

Уж керан торјас Сөветјаслөн места вылын.

61) Областувса, губернаувса, Карувса, Вөлдотув-са Сөветјаслөн і депутат Сөветјаслөн лөбны ужјасыс сещөмөс:

а) вылыжык Сöветјаслыг вöчöм торјас (декретјас) олöмö пöртны меставылын;

б) Кыпöдны, кыз мыј позö, ас су пыщкыг тöдöм-кужöм јöзлыг, ем-бур.

в) быд тор јылыг мыј меставылын колö вöчны ас гөгөр;

г) öтувтны сöветса уж керöм вöчны ас су пыщкын.

62) Сöвет сјездјас і налөн Исп. Комітетјас вермöны відлавны уж керöм сетчöс Сöветјаслыг областувса Сјезд—став Сöветыслыг ас су пыщöгы; Губернаувса—ас губернаувсöг, карса Сöветјаслыг кынзi, кодјас оз лыффыны карувса сјездјас пöвсö; Карувса—аслас карулыг (вöлöстјасыг), Вöлöстувса—аслас вöлöстувса гiктјаслыг).

Сы кынзi Областувса і Губернаувса сјездјас Исполнительнöй Комітетјаскöд вермöны право вежны-дугöдны вöчöмјас ас увса сöветјаслыг і јувöртны сыжылыг јурнуöдан властлы.

63) Сöветса власт уж вöчны Сöветјас і Исполнительнöй Комітетјас бердö (карсајасö і гiктјасö), Областувса, Губернаувса, Карувса і Вöлöстувса Испол. Комітетјас бердö воссалö быд уж вылö аслыс торја öфелјасе ужнуöдыгјасөн.

Нöльöд јукöд.

Бөрјан і бөрјысöан права.

XIII

(дас којмöд тор.)

64) Мöдöс бөрјыны і асö бөрјыгöдны Р.С.Ф.С.Р-ын вермö быдөн (кöт кущöм сорња сiјö, кöт кущöм вераа), мужік і ныв-баба, кодлы тырöма 18 арöс бөрјыгiг кежö, сещöмјас:

а) быдөн, кодi ужалö-мырö, сещöм тор вöчö, кодја сiјö керöм торјасыс сілөн быдөнлы інмö; сесöа кодјас ужалöны горт гөгөр і сiјөн отсалöны војјајасыслы колан уж керысјаслы; рабочејјас і быдсама служащејјас

пабрік-заводын ужалыгас і мукөд пөлөс уж вылын олыгас крестана-казакјас (віз-му ужалыгас), кодјас ас барыш понда јөзөс медөн оз ужөдны:

б) Салдатјас-матросјас Совет арміјаыс.

в) Сещөм граждана (1 і 2 пунктјасын 64-өд статјаын шуөмјас пөвсыс) кодјас оз ын ужавны асланыс ветмрөм понда.

1. Примеч. Меставывса советјас вермөны, вылыс Совет властлыг јуавлөмөн, чінтыны арлыд бөрјыгаслыс.

2. Примеч. Јөз муыс локтөм ужалыс јөз (рабочей-крестана), кодјас көт і абу гіжөмаөг-на Р.С.Ф.С.Р. ырыны, сізжө вермөны бөрјыны-бөрјыссыны (Мөд јукөд, IX-өд тор, 20-од ст.)

65) Оз вермыны бөрјыны мукөдөс і аснысө бөрјысөдны (көт і казтышны сурлөма воца 64-өд стат.):

а) Кодјас медөн ужөдөны јөзөс асланыс барыш понда;

б) кодјас олөны уж пуктытөм докөд помыс: прөцент воөм вылө, овмөсыс барыш бөстыгас, кушөм-кө торјыс докод перјыгас і м п;

в) төргөвөјјас, төргөвлө кост нувыгас;

г) манајас, вічкоын шырөм служітыгас ілі кушөмкө религіја нуөдыгас;

д) важ пөлітсіја агентын служітыгас, жандарјас, өкрана сар гөгр. вічыгас, сіз жө: коді сар рөд-вужыс;

е) вісыгас, кодјас вежөр вывгыс вошөмаөг, (јој-талөны), кодјас сөгга опека улын лыффыгөны;

ж) кодјасөс суд мыжмөдөма кушөмкө омөл торјыс, мыкө мыда срок кежө законөн ілі суд пріговорөн.

XIV

(дас нөлөд тор.)

Бөрјысөм јылыс.

66 Бөрјыоны лөөөдчө торја лун, кодөс лөөөдө места вывса Совет.

67) Бөрјысөм вөчөө Бөрјан Коміссіја оін воцын

ј места вывса Сöветјас дырјі.

68) Кор меставывса Сöветса властјас оз вермыны пукавны бөрјыгöн мыжкө понда, сек на пыдфi нуöдö бөрјыгöмнас Бөрјан Комиссиаын јуралыг илi бөрјан Собранијöн јуралыг.

69) Бөрјыгöм јылыг гижö протокол, кытчö кырмагöны јуралыг i став шленјасыс Комиссиаыг.

70) Кушöм ногөн вöчны бөрјыгöм, кодлы бөрјыгöм кодлы бөрјыгöн пукавны-лөгöдчö места вывса Сöветјасөн Ст. Ш. I. К. инструксија серы.

XV

(дас витöд-тор)

Бөрјыгöм јылыг видлалöм-вежöм i депутатјас бөр нöрöм јылыг.

71) Став гижöдыс бөрјыгöм јылыг пырö сетчöс Сöветö, көнi вöли бөрјöм.

72) Сöвет асгааныс лөгöдö Комиссија, кодi виçöдö мед бөрјыгöм бур ногөн мунис.

73) Бөрјыгöм јылыг комиссија висталö Сöветлы.

74) Сöвет бөрја кыв шуö кушöм-кö кандидатöс-кö бөрјöмaдö.

75) Кушöмкö кандидатöс-кö Сöвет оз шу шогмыны, сөкi Сöвет сыпыдфi вермö щöктыны бөрјыны вылыг.

76) Локнöгөн-кö вöчöмaдö бөрјöм, çоннас сөкi вылыг бөрјöм јылыг сетчö воçö вылö Сöветö.

77) Мед бөрја шукöдыс Сöветјас бөрјыгöм јылыг лöб Ст. Ш. I. К.

78) Бөрјыјас i ыстысјас депутатöс Сöветö вермöны право быд кадö бөр петкöдны сетыг i сы пыдфi бөрјыны вылöс.

Bitöd juköd.

Бюджет право.

XVI

(дас квајтöd тор.)

79) Пінансөвöј політика нуцдөм öнija властөн, ужальг жöзөн, сылөн чорыда кi пунктм быд тор вылө республикаын,—отсалö жона буржујаслыг озыр-лун наö кыс мырффыны i воэö кежö лөсөдны бур тујјас став жöзыслы öткөф олөм, öтмындаөн быдөнлы ползујтчөм муыв ем-бурөн öтмоза. Сы понда Республика сетö Сöветјас кiö быдсама колан тор, отсалö быд ногөн меставывса Сöветјаслы, коемас-кө весиг сетö право петкөдны öтка мсртјаслыг лiшнöј овмөс.

80) Став рөскөдыс i докөдыс (казнаыс) Р.С.Ф.С.Р.-лөн лыффысö öтлаын.

81) Ст. Сөв. Сјезд, лiбö Ст. Ш. I. К. лөсөдлө кушөм докөдјас, вот чукөртөмјас пырöны меставывса Сöветјасö сiзжö лөсөдлө најöлы,-ыжыдö вотјас перјавны.

82) Сöветјас лөсөдлөны налогјас пунктм, вотјас шупөн сөмын асланыс гөгөр колан рөскөдјас вылө.

Мукөд рөскөдјас (став Республикаса) мынтысö казнаыг.

83) Весиг öти рөскөд казнаыс оз поз вöчны гiж-төм кредит леэтөг iлi торјөн шутөг вылi Сöвет властөан.

84) Рөскөдјас вылө, кор сiјö рөскөдыс iнмыны молö казналы, меставывса Сöветјаслы сетчысö воэыв Нарөднöј Комиссариатјассан.

85) Став леэөм кредитјас Сöветјаслы казнаыс рөскөдујтчöны сы вылө, мыј вылө сетöма (леэöма), а мукөд тор вылө оз поз вiзны торјөн щöктытөг Ст. Ш. I. К-сан, лiбö Нарөднöј Комиссариатсан.

86) Меставывса Сöветјас воэыв вöчалöны вожын кежга i во кежга смета асланыс докөд-рөскөдлы. Сiктса, Волөстса i Карувса Сöветјас (сiзжo i карса сöвет-

јас Карувса Сјезд улö пырызјас) асзыныс вöчöм öмө-
тајас ыстöны бөрја кыв шуöм выlö. Губернаувса і
Областувса Сјездјаслы ілі најö Іспол. Комітетјаслы.
Карса, Губернаса і Областса Сöветјаслыз öмөга від-
лалö і бөрја кыв шуö Ст. Ш. І. К. і Нар. Ком. Сöвет.

87) Рöскöдјас выlö оз-кö сузгы öгөтöм кредитыс;
сöдтöд кредит öгөчö сы везгса Нарöднöј Комісаріатсаң.

88) Мөставывса Сöветјаслы оз-кö сузгы налөн
фөңгаыс апланыс рöскöдјас выlö, колан средствојас
отсöг выlö öгөтöны казнаыз Ст. Ш. І. К-өн ілі Нар.
Ком Сöв-өн.

Квајтöд јукöд.

Герб і плаг Рочмуывса Сöветјас Федератива (Öтласа)
Сöтсјал Республікалөн.

XVII

(дас сізімöд топ).

89) Р. С. Ф. С. Р-лөн герб вöчöө гөрд вөтвы-
лын, шонді југөр пөвсын зарныөн вöчöдөм чарла да
мөлöt, вежөн—вежөн пунктöмөн воропнаныс улö, гө-
гöрыс кышовтöдöма шөпјасөн, дор пöлöныс гіжöд: а)
„Російская Социалистическая Федеративная Совет-
ская Республика“ і б) „Пролетарии всех стран сое-
диняйтесь!“

90) Тöргөвöј, Морскöј, Војеннöј плаг (дöрапас)
Р. С. Ф. С. Р-лөн гөрд дöраыс, шујга вылі пөлөсас
шаз бердас зарныөн гіжöма öтка шыпасјас „Р. С. Ф.
С. Р.“, лібö гіжöд: „Російская Социалистическая
Федеративная Советская Республика“.

Тајö Законпуктассö кырымаломаөө:

Јуралыс Ст. Сöв. Сјездвылыні С. Ш. І. К-ын *Увердлаа Я. М.*

Стәрчм. Ш. І. К-са штөнјас: *Төдорович Т. И. Розин Ф.
А. Митрофлюв А. П. Розенюльц А. П. Максимов К. Г.*

Гіжан уж нуöдыс С. Ш. І. К-ын *Аванесов В. А.*